

SİRİN'DEN
14/03/14
cumartesi

Selda
2

Narmanlı'nın değeri

Narmanlı Han, İstiklal Caddesi'nin Tünel'e kıvrıldığı noktada, İsveç Konsolosluğu'nun tam karşısındaki Müeyyed Sokağı'na yuvarlak bir dönüş yapıp, Sofyalı Sokağı boyunca devam eder. Eski numaralara göre 388 ve 390 numaradadır. Ön cephesi iki katlıdır. Üst kat büyük, gösterişli fil payeler üzerine oturur. Üst kata hem caddeden hem de tonozlu girişin köşesindeki merdivenden çıkılır. Tonozlu girişten binaya girdiğinizde kendinizi avluda bulursunuz. Rus Elçiliği olarak kullanıldığı yıllarda, içinde renkli balıkların yüzdüğü havuzun bulunduğu yerdeki tek katlı binanın dışında, avluyu çevreleyen yerleşim yerlerinin hepsi iki katlıdır. Giriş kapısının sağ ve solunda, daha önce at arabalarının bekleme yeri, sonraları ise dükkân olarak kullanılan kemerli bölümler bulunur.

Narmanlı Han'ın Beyoğlu 19. yüzyılda yeniden şekillenirken ilk inşa edilen yapılardan olduğu biliniyor. Dönemin ünlü mimarı Giuseppe Fossati tarafından Rus elçilik binası olarak 1830'larda yapılmış. O zamanki adıyla Dersaadet Rusya Sefarethanesi, 1847 yılında yapımı tamamlanan bugünkü Rus konsolosluk binası tamamlanana dek elçilik binası ve hapishane olarak kullanılmış. Rus elçiliğinin yeni binaya taşınmasından sonra konsolosluk büroları ve Rus ticaret ofislerinin bir kısmı burada çalışmaya devam etmiş. 1. Dünya Savaşı sırasında Rusya ile diplomatik ilişkiler askıya alındığında kullanılmamış ve bakımsız kalmış. 1917 Ekim Devrimi sonrasında ise İstanbul'a gelen çok sayıda Rus mülteciye ev sahipliği yaparak yeniden canlanmış. 1930'ların başında binada sadece Rus hükümetine bağlı Neft Syndicat ve Intourist turizm şirketleri hizmet veriyormuş. 1933'te Rusların buradan tamamen çıkmasından sonra binayı İstanbul'un ünlü tüccarlarından Avni ve Sıtkı Narmanlı kardeşler satın almış. İlk iş olarak Eminönü'ndeki işyerlerini buraya taşıyan Narmanlı kardeşler sanatsever kişilikleriyle tanınıyorlarmış ve burayı da sanılanın aksine yüksek paralar karşılığında tüccarlara kiralayacaklarına makul fiyatlarla sanatçılara kiralama tercih etmişler. Bu girişim ile bina Narmanlı Yurdu olarak anılmaya başlamış.

Narmanlı Yurdu, kısa zamanda kültür ve sanat çevresindeki önemli isimlerin bulunduğu, fikir ürettiği bir yer haline gelmiş. İlk olarak, o zamanlar yeni kurulan, Zeki Faik İzer, Nurullah Berk, Elif Naci, Cemal Tollu, Abidin Dino ve Zühtü Müridoğlu'nun yer aldığı D Grubu'nun 1933 yılındaki ilk sergisine ev sahipliği yapmış. İstanbul'da sergi açacak mekân bulunmadığından sanatçılar Narmanlı'daki Mimoza Şapkacısı'nda açmışlar sergilerini. Daha sonra 1944'te giriş kapısının sağındaki odalardan birine Ahmet Hamdi Tanpınar yerleşmiş ve en bilinen eserlerini burada üretmiş. Onun zamanında yurdun ön cephesinde dükkânlar, avluya girdikten sonra bir tarafta aileler diğer tarafta ise kiraya verilen odalar yer almış. Ahmet Hamdi yedi yılını geçirdiği Narmanlı Yurdu'ndaki odasında dönemin önemli sanatçılarını ağırlamış.

Zamanla aileler Narmanlı'dan ayrılmış. Ahmet Hamdi Cihangir'e yerleşmiş. Ancak Narmanlı Yurdu asıl bundan sonra sanatla anılmaya başlamış. Bedri Rahmi Eyüboğlu Ahmet Hamdi'nin mekânına taşımış atölyesini. Hemen yanına Ulus gazetesine İstanbul'dan haber geçen Neş'et Atay yerleşmiş. Aliye Berger'in atölyesi ön cepheye bakıyormuş. Dr. Firsek Karol heykellerini üç odayı birleştirerek yaptığı atölyesinde üretiyormuş. Ermenice günlük gazete Jamanak 1966 yılından 1993 yılına kadar bu binada yayın hayatına devam etmiş. İstanbul'un ilk konfeksiyoncularından Antoine Visconti'nin mağazası ve Andrea Kitabevi de aydın ve sanatçıların arasında yerini almış.

Narmanlı Yurdu 1970'li yıllara kadar entellektüel bir yaşam alanı, bir bellek olmuş. 70'lerden 90'ların ortalarına dek bu birikimin izlerini görebilmek mümkün olmuş, çünkü o yıllardaki

sakinleri dilden dile aktarmışlar bu yaşanmışlıkları. Bu yakın dönemde kimi İstanbullunun yolu ortadaki tek katlı binada bulunan 2. Noter'e düşmüş, avludaki mor salkımların, akasyaların kokusunda dinlenmiş kimi... Avludaki dükkânlar yavaş yavaş sahaflara dönüşürken eski kitapların kokusu karışmış mor salkımlarinkine... Muhtemelen Yurt'tan Han'a da bu dönemlerde evrilmiş adı. Kendini kedilere adanmış Meral Hanım'ın kedileri Narmanlı'yı mesken tutmuş bu zamanlarda. Sonra üniversite öğrencilerinin müdavimi olduğu dipsiz müzik kaynağı Deniz yerleşmiş dükkânlardan birine. Geçen bunca yılda Narmanlı hep cıvılcıvcı yaşamış, ancak yüzü de eskimeye başlamış.

90'ların ikinci yarısında Narmanlı Han'ın avluya bakan mekânları yavaş yavaş boşaldı. 2001 yılında Narmanlı kardeşlerin varisleri binanın restore edilebilmesi için % 15 hisselerini Yapı Kredi Koray İnşaat'a sattı. Restorasyon projesi mimar Halil Onur tarafından hazırlandı. Binaya üç kat eklenmesini öngören proje, dönemin Anıtlar Kurulu tarafından onaylandı. Bunun üzerine sivil toplum kuruluşları projeye taraf olmadıklarını belirtmek için imza kampanyası başlattılar. Ardından dava açtılar ve dava yürütmeyi durdurma kararıyla sonuçlandı. Proje bir türlü gerçekleştirilemeyince 2008'de bu kez Narmanlı Han'ın 12 varisi hisselerini geri almak amacıyla Yapı Kredi Koray'a dava açtılar ve kazandılar. Bu süreçten sonra Narmanlı Han sessizliğe gömüldü. En son 2010 yılında noter de taşındıktan sonra ön cephesindeki girişin demir kapıları konuklara kapandı. Akasya ağaçları, mor salkımlar, Meral Hanım'dan yadigar kalan kediler ve bekçi kaldı bir tek geriye. Son yıla dek ön cephede işlevlerini sürdüren dükkânlar da birer birer kapandı ve 2014 yılına girdiğimiz ilk günlerde gazeteler varislerin bu kez Narmanlı Han'ın tüm hisselerini sattığını yazdı. Binanın yeni sahipleri Erkul Kozmetik'in sahibi Mehmet Erkul ve Eteksan Tekstil'in sahibi Tekin Esen.

Şimdilerde akıllarda hep aynı tedirgin soru var: Narmanlı Han'a ne olacak? Soru tedirgin, çünkü yakın geçmişinde bu değeri bir tarafa koyup üretilmiş bir proje var. Kentliler bu sorunun yanıtını merak ediyor ve önemiyor. Çünkü Narmanlı Han sadece ikinci dereceden tarihi eser değil. Narmanlı Han'ın asıl değeri, tarihi ve mimari özellikleri olduğu kadar kısaca paylaşmaya çalıştığımız bu yaşanmışlıkları. Türkiye'nin değerli sanatçılarının üretimlerine ev sahipliği yapmış olması. Belleklerimizde bu şekilde yer etmesi, ister istemez bu değerun unutulmamasının anlamlı olduğunu söylüyor bize. İstanbul'un yaklaşık 200 yılına tanıklık eden, Beyoğlu'nun simge yapılarından birinin sahip olduğu değerlerini koruyarak yaşatılmasını istemek çok şey olmasa gerek.